

شیعیان افریقای جنوبی

کشور افریقای جنوبی در جنوبی ترین نقطه افریقا به دو بخش دشت داخلی و سرزمین بین دشت و ساحل تقسیم می شود. هم اکنون این کشور به صورت فدرال اداره می شود و دارای ۹ ایالت است. برای این کشور سه پایتخت در نظر گرفته شده است: پرتوریا پایتخت اداری، کیپ تاون مقر پارلمان، بلوم فونتنین که مقر دادگاه عالی و استیناف است. تا ۱۹۱۰ اقتصاد کشور بر پایه کشاورزی، دامپروری و شکار استوار بود، اما بعد از کشف الماس، طلا و زغال سنگ، کشور به سوی صنعتی شدن پیش رفت. ورود اروپائیان به این کشور تلخ ترین تجربه مردم افریقای جنوبی در چند قرن گذشته بوده است.

در ۱۹۹۴ پس از یک دوره طولانی تسلط آپارتاید که طی آن برای سیصد سال سرنوشت این کشور در انحصار اقلیت سفید پوست بود، این کشور آپارتاید را پشت سر گذاشت و وارد دوره جدیدی شد.

۸۰ درصد مردم افریقای جنوبی مسیحی و بقیه مسلمان، یهودی و هندو هستند. تعدادی از ادیان بومی نیز در این کشور رایج است.

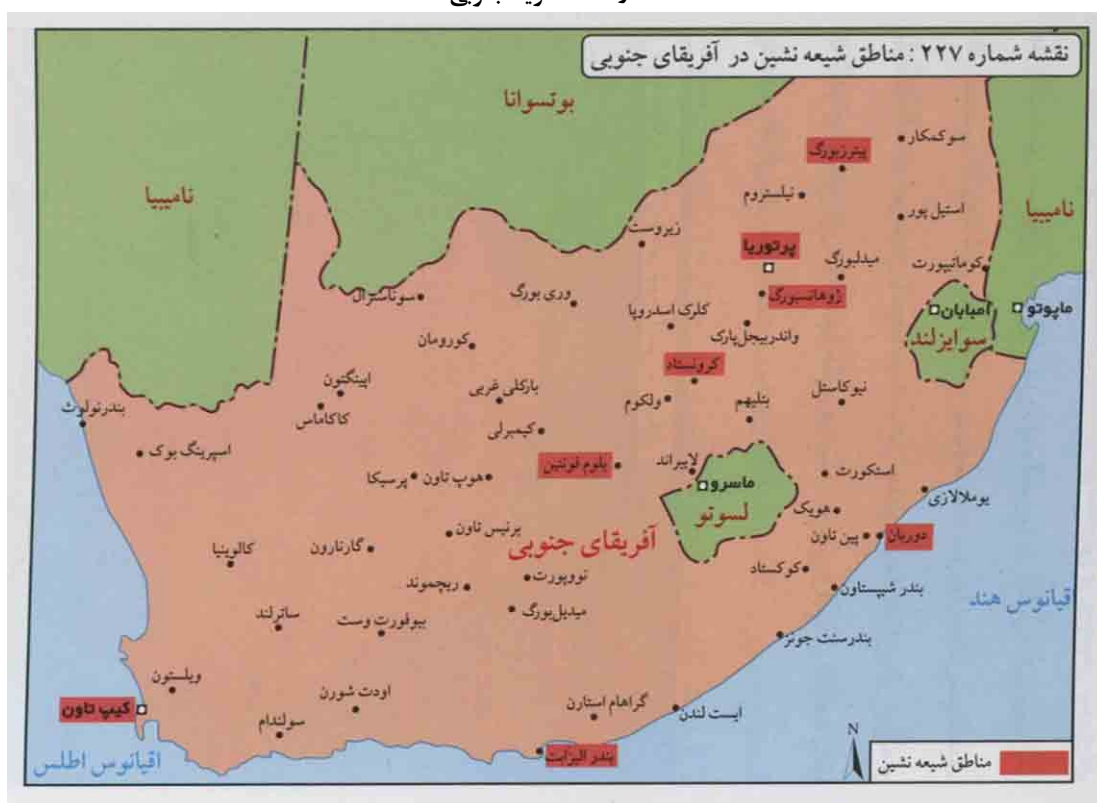
نخستین مسلمانان افریقای جنوبی از دو منطقه ساحلی به ترانسوال آمدند: اولین گروه از مجمع الجزایر اندونزی و مالزی وارد دماغه امیدنیک شده و وارد این کشور شدند؛ گروه دوم از شبه قاره هند و پاکستان وارد ناتال گشتند. مسلمانان در این کشور، فعال و طرفدار حزب کنگره ملی افریقا بوده و علیه نژاد پرستی مبارزه می کردند.

پیروزی انقلاب اسلامی، چهره جدیدی از اسلام بویژه در مقابله با ظلم و تعدی در این کشور ارائه داد و سبب گرایش جوانان افریقای جنوبی به اسلام و تشیع شد.

شیعیان افریقای جنوبی شامل یک اقلیت کوچک هستند که طی سه دهه اخیر به این مذهب پیوسته اند. اما علاوه بر آنان شماری از مهاجران پاکستانی، کشمیری، لبنانی و هندی شیعه نیز در این کشور وجود دارند.

شمار شیعیان بومی در حدود پانصد خانوار است. علاوه بر آنان خوجه های اثنا عشری و نیز شیعیان لبنانی در این کشور فعال هستند. گروهی اسماعیلی از بُهره و آقاخان نیز در افریقای جنوبی زندگی می کنند.

نقشه شماره ۲۲۷: آفریقا جنوبی

در دهه اول انقلاب دو گروه فعال شیعی با نام های الجهاد و حزب الله بودند که امروزه اثری از آنها نیست. اما در دوره اخیر و به ویژه پس از تشکیل مجمع اهل البيت (ع) در سال ۱۹۹۱ فعالیت شیعیان سامان مناسبی به خود گرفته و سایر مراکز زیر نظر آن فعالیت می کنند. به علاوه، مؤسسه اندیشه اسلامی معاصر، یک مرکز نوپا و فعال است که گرچه ارکان آن از اهل سنت هستند، اما علاقه ویژه ای به امام خمینی و انقلاب اسلامی داشته و ارتباط نزدیکی با شیعیان دارند. آنان یک هفته نامه دینی را با نام کرسنت اینترنشنال که در کانادا تهیه می شود، همزمان در آفریقای جنوبی منتشر می کنند. محتوای این هفته نامه دفاع از اتحاد شیعه و سنی و در حمایت از انقلاب اسلامی است.

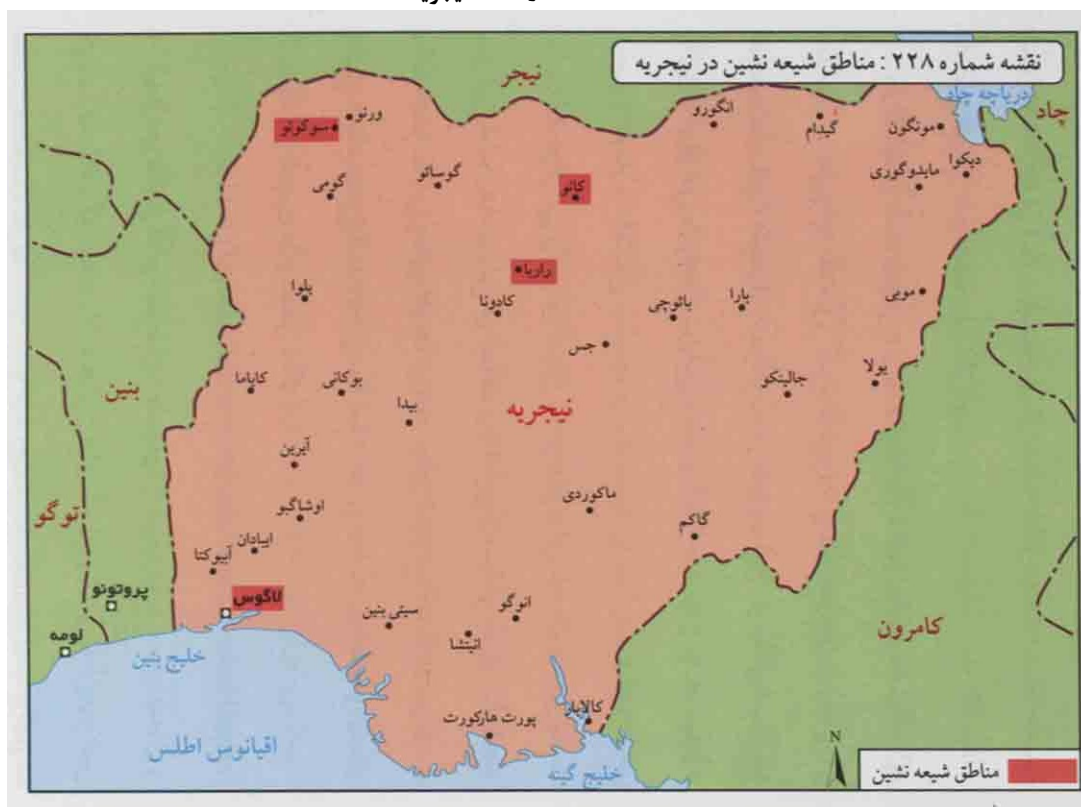
مسجد اهل بیت (ع) در کیپ تاون، مسجد و مؤسسه اهل بیت در دوربان و مسجد امام حسین (ع) در همین شهر از مهم ترین مساجد شیعیان است.

مناطق که شیعیان حضور بیشتری در آنها دارند عبارت است از: کیپ تاون، ژوهانسبورگ، پرتوریا، کروستاد، بلوم فونتن، پیتربورگ، دوربان، پورت الیزابت.

شیعیان نیجریه

نیجریه در ساحل غربی آفریقا و پرجمعیت ترین کشور این قاره است. این کشور با در اختیار داشتن سه عامل ثروت، جمعیت و قدرت نظامی از ویژگی خاصی برخوردار است. دین اسلام و مسیحیت دو دین اصلی در این کشور است، اما ادیان بومی نیز همچنان طرفدار دارد. اسلام برای نخستین بار از مناطق شمالی کشور با حضور بازرگانان و معلمان معروف به وانگاراوا به نیجریه راه یافت و به صورت شگفتی در آن توسعه یافت. در حال حاضر نیجریه بزرگترین جامعه مسلمان را در آفریقا دارد که مرکز تجمع آنان شمال این کشور است.

نقشه شماره ۲۲۸: نیجریه

سیستم حکومتی کشور فدرال و از آثار استعمار در این کشور تسلط نظام لائیک و مخالفت آن با اسلام است. مسلمانان این کشور پیرو مذهب مالکی اند؛ اما فرقه های مختلف صوفیه همانند تیجانیه، قادریه و احمدیه نیز در آن فعال هستند. شماری وهابی و سلفی نیز در این کشور وجود دارند.

جمعیت شیعه این کشور بسیارگسترده و شامل چند صد هزار نفر است. به جز بومی ها، شماری مهاجر لبنانی شیعه نیز در نیجریه زندگی می کنند. شیعیان این کشور دوازده امامی هستند و در مناطق کانو، لاگوس و زاریا سکونت دارند.

حسینیه لبنانیها در لاگوس، مسجد شهر کانو، مسجد شهر کادونا، مسجد جامع شهر زاریا، مدرسه اهل بیت در کانو و مدرسه شهر ایلودین از مراکز تجمع شیعیان است.

در این مراکز مراسم مذهبی شیعیان از جمله مراسم عاشورا، ایام شهادت ائمه اطهار (ع) عید فطر و قربان و غدیر برگزار می شود. شیعیان نیجریه از نظر اقتصادی و فرهنگی دروضعیت مطلوبی نیستند.

«حرکت اسلامی شمال نیجریه» به رهبری شیخ ابراهیم زکزاکی معتقد به تغییرات انقلابی در نیجریه بوده و یک گروه سیاسی وابسته به شیعیان است.

یکی از مراکز شیعیان شهر سوکوتو است. در جولای ۲۰۰۷ (ربیع الثانی ۱۴۲۶) به دنبال قتل مشکوک یک روحانی سنی، حملات زیادی به شیعیان شد و ضمن کشته و مجروح و مفقود شدن شماری از آنان، بسیاری از خانه ها از جمله خانه شیخ قاسم و مرکز شیعه تخریب گردید.

حرکت های ضد شیعی در شمال به گونه ای خاص با نزاع های سیاسی داخلی این کشور گره خورده و در جریان برخی از تصفیه حسابها، شیعیان سرکوب می شوند. این در حالی است که به رغم فراوانی شیعیان در این کشور آنان به جز چند مورد محدود اجازه داشتن مسجد و حسینیه را ندارند و این امر مشکلات فراوانی را برای آنان به وجود آورده است. در پشت سر این فشارها، برخی از عناصر وهابی و سلفی قرار دارند و مانند همه کشورهای آفریقایی، به جای ترویج اسلام، بر ضد تشیع فعالیت می کنند (برای جزئیات مربوط به نزاعهای سال گذشته در شهر سروکوتو بنگرید:

(<http://www.aqaedcom/theshia/index/html>)

به رغم فشارهای موجود، شیعیان نیجریه بسیار فعال و کوشا هستند. گوشه ای از فعالیت های آنان را می توان در این سایت مشاهده کرد. <http://www.islamicmovement.org>

شیعیان سنگال

کشور سنگال در غرب قاره آفریقا و در کنار اقیانوس شمالی قرار دارد. سیستم حکومت دراین کشور جمهوری چند حزبی است؛ به طوری که احزاب آزاد بوده و دموکراسی سنگالشناخته شده

و از باثبات ترین کشورهای آفریقایی است. روابط این کشور با غرب بسیار نزدیک است و به همین دلیل پس از انقلاب، رابطه اش را با ایران قطع کرد که مجدداً از سال ۱۳۷۰ برقرار شد. اسلام از قرن یازدهم میلادی / پنجم هجری از طریق تجار کشور مالی در این کشور گسترش یافت.

سنگال مستعمره فرانسه بود که در ۱۹۶۰ به استقلال رسید. ۹۲ درصد جمعیت سنگال مسلمان مالکی و بیشتر پیروان طریقت های صوفی تیجانیه، مریدی، قادریه و لائینه هستند. جمعیت شیعه این کشور در حدود ۱/۵ درصد کل جمعیت سنگال است. بومیان شیعه مذهب در حدود هفت هزار نفر بوده و ۲۵ هزار لبنانی نیز در آنجا مقیم هستند. برخی رقم کل شیعه را تا یک صد هزار نفر می دانند.

نقشه شماره ۲۲۹: نقشه سنگال

بیشتر شیعیان در داکار پایتخت این کشور زندگی می کنند، اما شماری نیز در شهرهای زیکنشور و کلا هستند. بیشتر پیروان شیعه در سنگال قشر تحصیل کرده و جوان هستند.

در سنگال تعدادی مدرسه شیعی وجود دارد که دانش آموزان در سطح ابتدایی و متوسطه در آن ها به تحصیل مشغولند. همین طور شماری مرکز و مدرسه دینی نیز در این کشور فعال است: مدرسه امام صادق (ع)، مدرسه نور الهدی، مدرسه امام باقر (ع)، حوزه علمیه الزهرا (ع)، مرکز آموزش قرآن بلاغ المبین، مدرسه امام زین العابدین (ع)، و مدرسه کلا و مدارس بسیار دیگری که با همت برخی افراد فعال تأسیس و اداره می شود، از آن جمله است.

مشکلاتی که شیعیان در این کشور با آن روبرو هستند، همان مشکل سایر کشورهاست. آنان افزون بر مشکلات مالی، دشمنی وهابی ها و سلفی ها را رو در روی خود دارند؛ به طوری که تبلیغات زیادی در رسانه ها و مراسم مختلف علیه شیعه صورت می گیرد. گرچه همین تبلیغات گاهی به نفع شیعیان تمام می شود.

یکی از رهبران شیعه شیخ نوح مانه از روستای کلان است که با تبلیغ شیعه در این روستا تعداد زیادی از مردم را به مکتب اهل بیت علاقه مند کرده و در این روستا پیشرفت چشمگیری داشته است؛ به طوری که در کلیه منازل این روستا، تصویر امام خمینی و آیت الله خامنه ای دیده می شود. وی مدارس و مراکز متعدد شیعی در این کشور تأسیس کرده و سفرهایی به ایران نیز داشته است.

انجمن اسلامی رسول اعظم (ص) از مراکز وابسته به شیعیان است. همچنین یک جمعیت شیعی با نام اهل البیت (ع) در داکار فعال است.

شریف محمدعلی حیدره یکی از رهبران شیعیان سنگال، اصالتاً اهل موریتانی اما متولد سنگال است. وی از نسل سادات بنی الحسن بوده و در حال حاضر نزدیک به پنجاه سال سن دارد. وی که تا چند سال پیش مالکی بوده به مذهب شیعه امامی گرویده و تاکنون چندین کتاب و مقاله به فرانسه و عربی نوشته است. در مجموع، شیعه یک اقلیت کوچک اما جدی در سنگال به شمار می آید.

شیعیان غنا

کشور غنا که در گذشته به نام ولتا معروف بود، در منطقه غرب افریقا قرار دارد. حکومت غنا جمهوری، چند حزبی است و به صورت سکولار اداره می شود.

در این کشور ادیان بومی، اسلام و مسیحیت حضور دارند. در حالی که تعداد مسلمانان و پیروان ادیان بومی در کشور غنابیش از مسیحیان است، اما مسیحیان با پشتیبانی مالی غرب، مراکز متعدد و امکانات آموزشی در اختیار دارند و مسلمانان به دلیل فقر مادی توانایی ادامه تحصیل ندارند. بنابراین بیشتر مقامات عالی در اختیار مسیحیان است.

اسلام در قرن هشتم میلادی / قرن دوم هجری به منطقه ساوانا وارد شده است و حضور شیعه در آغاز محدود به مسلمانان لبنانی بود که برای فعالیت اقتصادی وارد این کشور شدند.

در سال ۱۹۶۷ امام موسی صدر به منظور تشویق لبنانی ها به این کشور مسافرت کرد. در این سفر فردی به نام استاد اسحاق در دیدار با امام موسی صدر به تشیع گروید و با تأسیس یک مدرسه اسلامی به آموزش مذهب تشیع پرداخت.

شاید بتوان گفت ورود امام موسی صدر به غنا آغاز حضور فعال تشیع در این کشور بوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و گسترش تشیع در جهان جمعیت شیعیان در غنارو به فزونی نهاد. در حال حاضر آمار دقیقی از شیعیان وجود ندارد.

گروه ها، سازمان ها و مراکز خیریه شیعی موجود در غنابارتند از:

۱- شورای عالی علمای شیعه: تأسیس در فروردین ۱۳۷۹.

۲- جمعیت علمای شیعه.

۳- صراط المستقیم میشن: گروهی از فارغ التحصیلان دانشگاه کپ کاوست این سازمان را تأسیس کردند و همکاری نزدیکی با رایزنی فرهنگی جمهوری اسلامی در آکرا دارند.

۴- انجمن مسلمانان امامیه که در ۱۹۹۲ تأسیس شد.

این مراکز در تماله، پونگ تماله، نیاک پالا، اتولن و یندی شعبه دارند و به فعالیت های آموزشی و تبلیغی برای شیعیان مشغولند.

تأسیس یک مدرسه شبانه به نام جعفریه و یک مسجد برای شیعیان در تماله از فعالیت های آنان است.

یکی از مساجد شیعیان در غنا، مسجد رسول اکرم (ص) در منطقه مسلمان نشین نیما است. این مسجد با حمایت جمهوری اسلامی ایران در آکرا ساخته شده و بزرگترین، کامل ترین و مجهزترین مسجد متعلق به شیعیان در کشور غنا است. شیعیان در مراسم و اعیاد با دیگر فرقه های اسلامی (صوفی ها و تیجانیها) همکاری دارند.

امام جماعت مسجد، شیخ عبدالسلام بنسی رهبر شیعیان غنا و نماینده مجمع جهانی اهل بیت (ع) و مدرس مدرسه اهل بیت (ع) نیز هست. مسجد شیعیان در اکیم افاسی (روستایی با جمعیت ۵۰۰۰ نفر در استان شرقی غنا) از دیگر مساجد شیعیان است.

مراکز فرهنگی و تبلیغی شیعه:

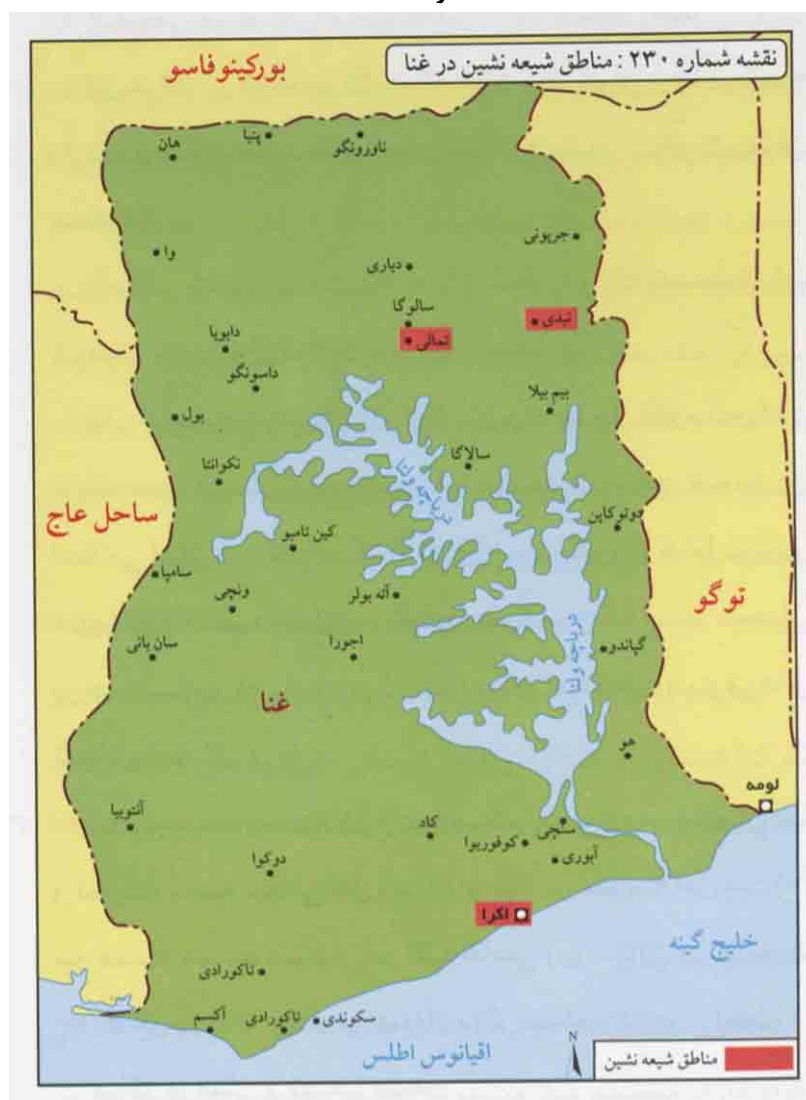
۱- مدرسه اهل البیت در آکرا پایتخت غنا: این مدرسه دارای تشکیلاتی منظم است و در هر دوره سه تا چهار ساله هفتاد الی هشتاد طلبه از آن فارغ التحصیل می شوند. فارغ التحصیلان می توانند در حوزه علمیه قم و یا دانشگاه بین المللی امام خمینی به تحصیل ادامه دهند.

۲- مؤسسه امام حسین (ع): تأسیس مدارس، توزیع کتاب های اسلامی و ایجاد کتابخانه ها از مهمترین فعالیت های این مؤسسه است.

۳- کتابخانه ها: از جمله کتابخانه امام خمینی در آکرا، کتابخانه اهل البیت (ع)، کتابخانه شهید بهشتی در تماله، کتابخانه مسجد مرکزی کوماسی و کتابخانه های وابسته به مؤسسه امام حسین (ع) در نقاط مختلف شهر آکرا.

مدارس و مراکز آموزشی شیعه در کشور غنا عبارت اند از:

مدارس هدایت اسلامی، مدرسه امام جعفر صادق (ع)، مدرسه خاتم الانبیاء (ص)، مدرسه ابتدایی اهل البیت، مدرسه ابتدایی ایتام، مدرسه ابتدایی و راهنمایی امام علی بن ابی طالب (ع)، مدرسه فتح المبین در تماله، مدرسه راهنمایی امام خمینی در کیپ کاوست، امامیه میشن در تماله، مرکز آموزش کامپیوتر و خیاطی در تماله، مدرسه رحمانیه در زونگو، مدرسه جعفریه در اکیم افاسی، از دیگر مدارس و مراکز شیعی هستند.

تنها حوزه علمیه موجود در غنا مدرسه اهل البیت (ع) است که با تلاش جمهوری اسلامی ایران تأسیس گردیده است. بیشتر علما و روحانیون غنا، در ایران و یا مدرسه اهل البیت (ع) در آکراتحصیل کرده اند.

در کشور غنا تمامی رسانه ها و مطبوعات به دست مسیحیان اداره می شود. تنها نشریه شیعیان غنا «الکوثر» است که در سال ۱۳۷۶ انتشار یافته و تاکنون ادامه دارد. در کشور غنا، بیشتر جوانان و فرهنگیان به تشیع گرایش دارند و مهم ترین طرفداران شیعه پیروان فرقه تیجانیه هستند. وهابیون در تلاش هستند تا تیجانی ها را از این گرایش دور نگاه دارند.

شیعیان ساحل عاج

جمهوری ساحل عاج در جنوب غرب آفریقا واقع شده است. این کشور روابط بسیار نزدیکی با غرب، به ویژه با فرانسه دارد و از جمله کشورهای پیشرفته در غرب آفریقا است. ساحل عاج دارای ۲۶ استان و پایتخت آن «یامو سوکورو» و پایتخت اقتصادی آن ابیجان، از بنادر مهم این کشور است. زبان و خط رسمی کشور، فرانسوی و بیشتر مردم به زبان بومی (دیولا) سخن می گویند.

در این کشور بیش از ۶۰ گروه نژادی زندگی می کنند، اما مهاجرین، سه گروه عمده آفریقایی، فرانسوی و لبنانی هستند. دسته اخیر غالباً شیعه هستند و شمار آنان را از یک صد تا سیصد هزار نفر می دانند.

این کشور در ۱۸۳۹ مستعمره فرانسه شد و در ۱۹۶۰ استقلال یافت. با این حال سیاست خارجی آن متمایل به غرب است و از کمک های فرانسه و جامعه اقتصادی اروپا همواره بهره مند می باشد. روابط این کشور از سال ۱۳۷۷ش با جمهوری اسلامی برقرار شده است. این روابط، سالها به دلیل برقراری رابطه میان ساحل عاج و اسرائیل قطع شده بود.

براساس آمار رسمی ۲۳ درصد از مردم این کشور مسلمان ۱۲ درصد مسیحی و ۶۵ درصد آنیمیست (آیینهای بومی) هستند.

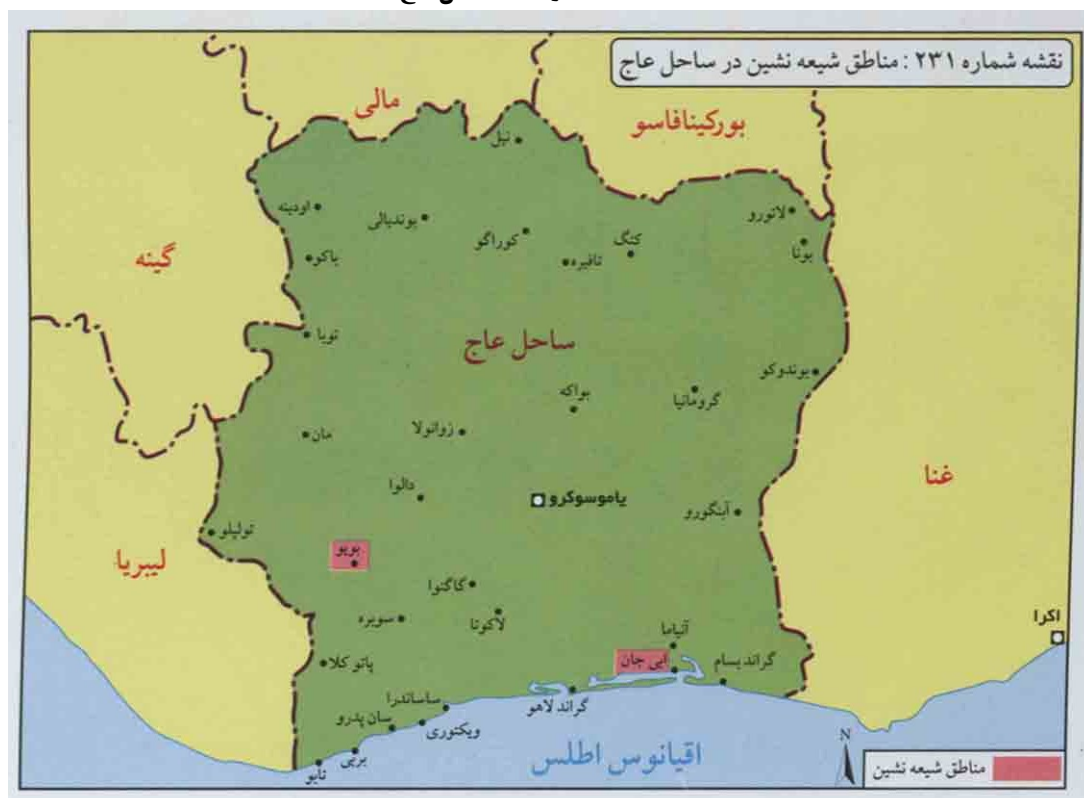
مسلمانان این کشور بیشتر مالکی مذهب اما فرقه های صوفیه مانند احمدیه نیز طرفدارانی دارند. حکومت به صورت لائیک اداره شده و کشور از آزادی مذهبی برخوردار است. غربی ها در گسترش مسیحیت در آن تلاش زیادی کرده و در حال حاضر نیز دولت حامی آن به شمار می آید. در مقابل، اسلام میان اقشار ضعیف رشد چشمگیری داشته است.

شیعیان در ساحل عاج فعال بوده و جمعیت آنان حدود ۱۳۰ هزار نفر است که غالباً در ابیجان سکونت دارند. حسینیة های شیعیان در پایتخت این کشور جمعاً چهار عدد است. آنان همچنین دارای چندین مرکز اسلامی هستند که برخی به این شرح است:

«مرکز اسلامی شیعی جعفری» واقع در منطقه باسام در ۳۰ کیلومتری ابیجان که دارای کتابخانه، مدرسه و مسجد است. «مرکز رابطه مبلغی نور الزهراء» در منطقه آبوبو. «حسینیة سید الشهداء (ع)» که به دست یوسف حیدر، یک شیعه لبنانی، ساخته شده و در آن مراسم شیعی برگزار می شود. «مرکز اسلامی رسول اکرم (ص)» که شیعیان لبنانی آن را بنا کرده اند و

جوانان حزب الله در مراسم این مرکز شرکت می کنند. «جمعیت الغدير» و مرکز اسلامی و مؤسسه فرهنگی لبنانی ها در ابيجان، «مدرسه العتره الطاهره» نیز برای فرزندان شیعیان است که در آن دروس دوره ابتدایی تدریس می شود.

نقشه شماره ۲۳۱: ساحل عاج

یکی از رهبران شیعیان ساحل عاج مرحوم ابراهیم کولیایی امام جماعت مسجد اهل البیت (ع) بود که در مرداد ماه سال ۱۳۸۶ در گذشت. وی در مرکز جهانی علوم اسلامی در قم تحصیل کرده بود.

بسیاری از لبنانی های مقیم ساحل عاج از اوائل قرن بیستم به تدریج در این کشور مقیم شده اند. فراوانی این گروه سبب شده است تا وضعیت تشیع در ساحل عاج در مقایسه با دیگر کشورهای افریقایی بهتر باشد. شیعیان در ساحل عاج در تبلیغ اسلام نقش مهمی داشته و رابطه بسیار خوبی با بومیان و مسیحیان دارند.

لبنانی ها غالبا از هواداران حزب الله بوده و برنامه های مذهبی منظم و مرتبی دارند. حوزه علمیه ای که با حمایت معنوی جمهوری اسلامی ایران در ابیجان بر پا شده دارای ۱۲۰ طلبه است. این مسأله نقش مهمی در آینده تشیع در این کشور و کشورهای همسایه ایفا خواهد کرد. در ساحل عاج اختلاف شیعه و سنی وجود ندارد و دلیل عمده آن ضعف وهابی ها است که نتوانسته اند به این اختلاف دامن بزنند.